

Datum: 2024-02-28
Ärende: Regeringens skrivelse 2023/24:59
Till: Klimatpolitiska Rådet och Regeringen
Från: Cradlenet
Kontakt: Michel Bajuk, michel@cradlenet.se, 070-635 46 46

INSPEL TILL KLIMATHANDLINGSPLANEN

Cradlenet tackar för möjligheten att lämna detta inspel.

Vi gläder oss åt att regeringens skrivelse 2023/24:59 inkluderar insikten om att cirkulär omställning är en förutsättning för att nå klimatmålen och de flesta (13) av de andra Globala Målen för hållbar utveckling. Hälften av klimatutsläppen orsakas av utvinning, bearbetning och användning av råvaror och material. Cirkulär ekonomi är en förutsättning för hållbar ekologisk, social och ekonomisk utveckling inom de planetära gränserna.

Vi gläder oss också över att det i skrivelsen ingår några cirkulära klimatåtgärder. Det är även lovande att cirkulära principer omnämns i andra delar av skrivelsen – förvisso i mycket varierande och ojämn grad – men det är en god början. Men och det är ett MEN: bristerna är så omfattande att vi inte förstår hur den ska fungera som plan för nationens klimatomställning.

Cradlenet vill därför med detta yttrande bidra med några konstruktiva förslag på förbättringar. Vi begränsar våra förslag till överordnade åtgärder där vi bedömer att integration av cirkulära strategier och principer kan ha stor effekt på Klimathandlingsplanens genomförbarhet och klimatpåverkande beslut i det löpande politiska arbetet. *Vi bifogar dock även direkta kommentarer med både kritik och uppmuntran på ett urval punkter med hög cirkulär betydelse i skrivelsen (BILAGA).*

1. Formulera konkreta och mätbara åtgärder. Klimathandlingsplanen påstås redan i rubriken leda "hela vägen till netto noll". Vi ser få konkreta åtgärder och kan inte läsa oss till hur planen ska uppnå de påstådda effekterna.

Förslag 7.2.3 omfattar att "2027-2030 tillsätta en utredning för att analysera och ge underlag om och i så fall vilka styrmedel som kan utformas för att Sveriges åtaganden i EU nås på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt". Regeringen planerar alltså med fyra års framförhållning för en tre år lång maratonutredning om en global kris där världens forskare i konsensus, här och nu, med växande allvar och larm varnar för riskerna och klargör det akuta behovet av åtgärder.

Eftersom vi (och många med oss...) inte förstår varken hur planen ska leda till netto noll eller vad som ska åstadkommas under mandatperioden framstår det i 7.2.3 som att regeringen, i kontrast till den ambition som förmedlas genom stolta påståenden om nettonoll, i praktiken skjuter upp åtgärder sju (!!)

år in i framtiden. Det är uppenbart att planen behöver revideras och konkretiseras med tydliga beskrivningar av vad som ska göras och när det ska vara genomfört med tydligt redovisade bedömningar av förväntade och mätbara effekter.

2. Sätt mål för konsumtionsbaserade utsläpp. Trots att skrivelsen konstaterar att Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp är högre än de territoriella saknas åtgärder som adresserar detta. Vi föreslår att regeringen under 2024 formulerar tydliga mål och integrerar åtgärder för konsumtionsbaserade utsläpp i Klimathandlingsplanen i linje med Miljömålsberedningens förslag SOU 2022:15. Regeringen bör också under mandatperioden parallellt driva utveckling av gemensamma EU-regler för konsumtionsbaserade utsläpp.

Vi är medvetna om att SOU 2022:15 i viss mån överlappar med EUs Fit For 55 avseende främst flyg och sjöfart. Det finns dock inget som hindrar Sverige från att formulera mål och åtgärder för dessa och andra konsumtionsbaserade utsläpp som harmoniserar med EU.

3. Circularity First: integrera och prioritera cirkulära strategier i all politik. De flesta klimat-åtgärder och politiska beslut berör materiella resurser och/eller energi på ett eller annat vis (utvinning, bearbetning, produktion, användning). Cirkulära strategier bör därför integreras:

- a) ännu tydligare och mer konsekvent i Klimathandlingsplanen och
- b) i all politik som berör resurser.

Vi föreslår därför etablering av en överordnad strategisk princip som vi kan kalla "Circularity First": regeringen bör i alla förslag och beslut om mål, styrmedel och åtgärder – i Klimathandlingsplanen och den kontinuerliga politiken – pröva om de cirkulära så kallade R-strategierna kan tillämpas och prioritera relevanta cirkulära åtgärder framför linjära. Principen bör tillämpas snarast i en revision av Klimathandlingsplanen. I övrigt löpande politisk arbete kan tillämpning av Circularity First prövas och utvärderas under 2024. Detta kan genomföras utan större ledtider och även diskret om regeringen så önskar.

R-strategierna är: 1. refuse, 2. rethink, 3. reduce, 4. reuse, 5. repair, 6. refurbish, 7. remanufacture, 8. repurpose, 9. recycle, 10. recover. Genom att tillämpa dessa strategier enligt angiven prioritering:

- i) minimeras uttag av nya resurser
- ii) maximeras användningen av material och produkter (intensitet, effektivitet)
- iii) maximeras livslängd för material och produkter (tid i cirkulation, antal cykler)
- iv) minimeras avfall och utsläpp.

R-strategierna är enkla att förstå och kommunicera. Även i sammanhang där effekten på kort sikt kan förefalla liten bör relevanta cirkulära åtgärder inkluderas och omnämnas eftersom symbolvärdet är stort. Resonemang och bedömningar bör redovisas konsekvent och transparent. Genom att systematiskt tillämpa Circularity First kan regeringen, utöver de direkta effekterna i varje enskilt beslut, inspirera myndigheter, näringsliv och civilsamhälle att följa exemplet – vilket kan ge stora spridningseffekter.

4. Formulera nationella cirkulära mål. Vi håller med om att globalt och internationellt samarbete är avgörande för klimatutmaningen. Sverige behöver driva utvecklingen av ambitiösa lagar för cirkularitet och hållbarhet i EU och inom det nordiska samarbetet. MEN: Sverige behöver även ta vara på möjligheter på hemmaplan (se 6 nedan). För att mobilisera näringsliv och samhälle i omställningen behövs tydliga och ambitiösa nationella mål med en deadline. Med inspiration från [Nederländernas](#) cirkulära strategi föreslår vi följande förenklade men tydliga mål:

2035: minska Sveriges resursförbrukning med 50%. I strävan att skapa en cirkulär ekonomi är ambitionen att halvera behovet av primära mineraler, metaller och fossila resurser från 2023 till 2035.

2050: en avfallsfri cirkulär ekonomi. Sverige ska ha etablerat en cirkulär ekonomi där:

- hållbara och förnyelsebara råmaterial används om och om igen där möjligt
- material och produkter kan återanvändas, repareras, uppgraderas och cirkuleras
- avfall och utsläpp genereras endast i försumbara volymer

Med inspiration från [Österrikes](#) cirkulära strategi kan målen delas upp och detaljeras för exempelvis produktivitet, cirkularitet och resursförbrukning per capita.

Mål och effekter av cirkulära åtgärder som minskar klimatutsläpp behöver ingå i Klimathandlingsplanen.

5. Inför en nationell nollvision för utsläpp och avfall. Syftet med denna vision är att etablera ett inspirerande och utmanande strävansmål i linje med förslag om nationella mål ovan. Nollvisionen för trafikskador har framgångsrikt stimulerat samarbete och innovation för trafiksäkerhet på systemnivå. Därför bör vi nu pröva samma djärva idé på cirkulär ekonomi genom att formulera en nollvision för utsläpp och avfall (Zero Waste, Zero Pollution).

För att minimera och eliminera avfall och utsläpp krävs nämligen att vi lyckas med cirkulära strategier i alla tidigare led i värdekedjan. Därmed indikerar avfall och utsläpp Sveriges cirkulära mognad på systemnivå. Eftersom avfall och utsläpp orsakar direkt avtryck på miljö och ekosystem indikerar de även hur det går i arbetet med många av de Globala Målen. Se [rapport med fördjupad sammanfattning på detta tema av nationella samordnaren för Agenda 2030](#).

6. Uppdatera den nationella cirkulära handlingsplanen. För att optimera Sveriges klimatomställning och möjliggöra den cirkulära omställningen behöver vi ta vara på alla möjligheter att genomföra nationella cirkulära åtgärder som kan ge kostnadseffektiva klimatvinster och konkurrensfördelar. Det finns en mängd frågor där regeringen har rådighet och där näringsliv och andra aktörer efterfrågar åtgärder och tydlig ledning med långsiktig förutsägbarhet. *Exempel: se aktuella åtgärdsförslag från [Svenskt Näringsliv](#) och [Hagainitiativet](#) samt tidigare förslag från [Expertgruppen för SME \(Cradlenet m fl\)](#).*

Därför bör regeringen under 2024 revidera och uppdatera Sveriges handlingsplan för omställning till cirkulär ekonomi. Åtgärder ska konkretiseras med tydliga beskrivningar av vad som ska göras och när det ska vara genomfört med tydligt redovisade bedömningar av förväntade och mätbara effekter. Den Cirkulära Handlingsplanen kompletterar Klimathandlingsplanen och EUs cirkulära lagstiftning genom att ta vara på nationella möjligheter.

7. Bjud in till samarbete. Det finns ett mycket stort engagemang från näringsliv och civilsamhälle för klimat och hållbarhet. För att ta tillvara motivation, kunskap och resurser och för att säkra djup och bred förankring och trovärdighet bör regeringen bjuda in (*inte bara via X, gärna även via traditionella kanaler som regeringens hemsida och inbjudningar via e-post*) näringsliv, civilsamhälle och akademi att medverka i arbetet med Klimathandlingsplanen och den Cirkulära Handlingsplanen.

Vi rekommenderar därför att regeringen:

a) ger tydlig information om hur arbetet med Klimathandlingsplanen och dess implementering ska fortsätta, samt när och hur möjlighet kommer att ges att ta del av utkast och lämna yttranden

b) etablerar forum för kontinuerlig dialog och uppföljning mellan regering, myndigheter och intressenter i arbetet med implementeringen och löpande förbättringar av planen efter att den fastställts.

Vi ser ett behov av cirkulära motsvarigheter till Klimatpolitiska Rådet och Fossilfritt Sverige.

Delegationen för cirkulär ekonomi skulle kanske, med ett utökat uppdrag och lämplig finansiering, kunna vara en naturlig part för att facilitera den kontinuerliga dialog som föreslås ovan.

Sammanfattningsvis anser vi att en klimatplan och politik som integrerar cirkulära principer och ambitiösa cirkulära nationella mål som förankras och följs upp i kontinuerlig dialog med forskare, näringsliv, intresseorganisationer och andra intressenter är av avgörande betydelse för att möjliggöra en samordnad och effektiv mobilisering av samhället i omställningen.

Stockholm 2024-02-28

Michel Bajuk, kanslichef

michel@cradlenet.se

070-635 46 46

Elin Bergman, CIO

elin@cradlenet.se

073-966 23 49

Sofia Sundström, CTO

sofia@cradlenet.se

070-979 88 30

Cradlenet är en tankesmedja och nätverk för cirkulär ekonomi. Vi initierar, driver och medverkar i projekt för utveckling av metoder för olika aspekter av cirkulär omställning och affärsutveckling i Sverige och Norden tillsammans med andra intresseorganisationer, forskningsinstitut och en lång rad företag och myndigheter. Cradlenet är en partipolitiskt oberoende ideell organisation.

Vi är också medgrundare och partner till **Nordic Circular Hotspot** och vi ingår i referensgruppen för **Delegationen för cirkulär ekonomi** där vi har drivit expertgruppen för små- och medelstora företag (se styrmedelsförslag [här](#)) och har medverkat i en rad andra expertgrupper.

Under våren genomför vi **Circular Economy Outlook 2024** i samarbete med RISE. Det är undersökning av cirkulär mognad hos samtliga börsnoterade Small-, Mid- och LargeCap-bolag i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Rapporten kommer publiceras i slutet på maj. En delrapport om Sverige publiceras (preliminärt) i början på april.

BILAGA

Detta är en bilaga till Cradlenets inspel till skrivelse 2023/24:59 (Klimathandlingsplanen) 2024-02-28. Här ingår kommentarer på ett urval punkter med hög cirkulär relevans i skrivelsen.

2. KLIMATPOLITIKEN SOM MOTOR I EN VÄXANDE EKONOMI

En fossilfri ekonomi med hållbara värdekedjor och ökad produktion

Sverige bidrar till det globala klimatarbetet genom att främja en snabb omställning till cirkulära och biobaserade värdekedjor där naturresurser används mer effektivt och där avfall och avverkningsrester från exempelvis skogsindustrin kan förädlas till viktiga fossilfria drivmedel och andra insatsvaror i raffinaderi och petrokemisk industrin.

Cradlenets kommentar. Drivmedel baserade på restprodukter från skogsindustrin är inte ett hållbart alternativ eftersom skogen tar lång tid att växa tillbaka för att fånga in koldioxiden igen.

Sverige kan genom en stark gruvsektor och cirkulära användningen av mineral bidra till en ökad självförsörjningsgrad inom EU av metaller och mineral som ofta är centrala råvaror i tekniker som är avgörande för klimatomställningen och därigenom bidra till ökad säkerhet och mindre beroende av import från tredjeland.

Cradlenets kommentar. Gruvor utgör en strategisk resurs från vilka samhället av en rad olika skäl kommer behöva utvinna råmaterial en tid framåt – men inte i all evighet. Om Sverige, EU och världen ska genomföra en cirkulär omställning kommer vi efter “peak virgin resources” att successivt i allt högre grad klara oss med de metaller och mineraler som redan är i cirkulation.

Detta är inte särskilt mycket mer avlägset eller abstrakt än klimatomställningen för 2045 och 2050 som ju förutsätter en cirkulär omställning för att kunna uppnås. Vi noterar och lovordar att “cirkulär användning av mineral” är integrerat i ovan citerat stycke. Mot bakgrund av resonemang ovan räcker det inte att ambitionen begränsas till “cirkulär användning” – även om det är en god början.

Regeringen bör etablera en princip om “Circularity First”, alltså att i alla förslag och beslut pröva och i möjligaste mån prioritera cirkulära åtgärder. Med tillämpning av denna princip skulle ovanstående stycke inkludera resonemang om hur behovet av metaller och mineral kan minskas genom åtminstone tre R-strategier: **refuse, reduce, rethink**. Vi vet genom djupa samtal med nyckelpersoner i gruvindustrin att det finns en stor medvetenhet och vilja till innovation.

Genom övrig politik och vad som implicit framgår även i detta stycke förstår vi att etablering av fler gruvor är att vänta. Än så länge har inte en enda svensk gruva återställts till “god ekologisk status”. Därför borde regeringen i detta eller relaterade avsnitt tydligt förklara hur omsorg om natur och ekosystem ska säkerställas.

4.4 KLIMAT INOM UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIKEN

Regeringens bedömning: Miljö- och klimatomställningen är och bör vara integrerade i alla relevanta politikområden. Handelspolitiken och säkerhetspolitiken har en viktig roll i den internationella klimatomställningen och vice versa. Synergieffekterna mellan klimatfinansiering, handel och innovationer bör tas tillvara i högre utsträckning. Handelspolitiken bör kännetecknas av frihandel och bl.a. användas för att få andra länder att genomföra sin omställning. Klimatrelaterade säkerhetsrisker bör beaktas och motverkas.

Cradlenets kommentar. Även de cirkulära målen (när de är formulerade) behöver integreras i all relevant politik.

7.1 ENGAGEMANG OCH ACCEPTANS FÖR KLIMATOMSTÄLLNINGEN

Att nå hela vägen till nettonollutsläpp innebär en omställning av det svenska samhället. Omställningen kan bara lyckas i en ekonomi som växer. Klimatarbetet i Sverige är en framgångssaga för svensk industri och Sveriges BNP-tillväxt är sedan länge frikopplad från fossila utsläpp.

Cradlenets kommentar. Vi har mycket svårt att acceptera detta påstående med tanke på de stora konsumtionsbaserade utsläppen varav 64% uppstår utomlands enligt [Naturvårdsverket](#).

Enligt samma källa: "För att kunna uppnå generationsmålet och miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan bör de globala utsläppen vara i genomsnitt högst 1 ton koldioxidekvivalenter per person och år till 2050. Det motsvarar en flygresa i ekonomiklass till södra Spanien tur och retur (inräknat höghöjds-effekten) för en person. Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser motsvarar cirka 8 ton koldioxidekvivalenter per person och år."

Vi behöver ett tidsbestämt konsumtionsbaserat utsläppsmål för att minska alla utsläpp orsakade av svensk konsumtion.

7.1.1 ACCEPTANS OCH INKLUDERING I KLIMATOMSTÄLLNINGEN

Regeringens bedömning: Klimatomställningen är vår tids stora strukturomvandling och kan, om den genomförs på rätt sätt, generera konkurrenskraft, hållbar tillväxt och välbefinnande på vägen mot noll nettoutsläpp av växthusgaser 2045. Legitimitet hos medborgarna är en förutsättning för omställningen. Befintliga och nya initiativ för samverkan och samarbete bör utvecklas för att skapa ytterligare engagemang för klimatomställningen. För att uppnå engagemang och acceptans för klimatpolitiken behöver större hänsyn tas till hur medborgare och företag i olika delar av landet påverkas av klimatomställningen. Hela landet behöver inkluderas i omställningsarbetet. För att ta del av medel från den sociala klimatfonden avser regeringen att ta fram en social klimatplan med åtgärder för en rättvis klimatomställning.

Klimatpolitik bör anpassas efter omvärldsläget

Klimatpolitiken behöver också förhålla sig till det ansträngande ekonomiska läget med höga bränslepriser och en inflation som pressar hushåll och företag hårt.

Cradlenets kommentar. I en värld med havererat klimat och i ett samhälle med förstörd miljö finns ingen ekonomi. Vi instämmer förvisso i att hela landet behöver inkluderas. Men regeringens ständiga referenser till "engagemang", "acceptans", "legitimitet" och pressad privatekonomi är inte i linje med vad den stora majoriteten av befolkningen tycker i dessa frågor.

Regeringen, oavsett sammansättning och färg, bör driva klimatpolitik som är långsiktigt bra för alla och sträva efter blocköverskridande uppgörelser. Klimatkrisen lämnar inget utrymme för kortsiktigt röstfiske där kompromisser med klimatmålen motiveras med omsorg för enskilda gruppers privatekonomi. Exempel: istället för att slopa reduktionsplikt och sänka skatt på bensin och diesel hade regeringen enkelt kunnat utforma en rad andra typer av mekanismer för att kompensera landsbygdsboende för effekterna av inflationen.

Det hade gått alldeles utmärkt att kombinera lättnader för boende på landsbygden eller för hushåll med ansträngd ekonomi med reduktionsplikt, oförändrad eller höjd skatt på bensin och diesel, åtgärder för att främja gång- och cykeltafik, Sverigekort för kollektivtrafiken, m m. För de flesta medborgare är det betydligt billigare att gå, cykla och åka kollektivt än att köra bil även med sänkta bensinpriser.

I ett sådant läge bör inte styrmedel leda till att invånare i Sverige möter betydligt högre kostnader än invånare i våra grannländer.

Cradlenets kommentar. Därför bör regeringen låta sig inspireras av andra länder som infört styrmedel och incitament som hjälper medborgare att leva mer resurseffektivt och klimatsmart samtidigt som de sänker sina levnadskostnader. Exempel:

[Frankrikes "social leasing scheme"](#) där staten ger låginkomsttagare möjlighet att hyra en liten elbil för runt €100 per månad. Detta minskar behovet av nytillverkning av bilar, sänker hushållens kostnader och ökar dessutom konkurrenskraften för inhemska tillverkare av elbilar. Programmet blev så populärt att [det tillfälligt har pausats och ska utökas i slutet av året](#).

[Österrikes reparationscheckar](#) ger privatpersoner en bonus på upp till €200 för att reparera trasiga elektroniska produkter. Detta minskar behovet av nytillverkning av elektroniska produkter och sänker hushållens kostnader.

Regeringen lägger därför om politiken och vidtar åtgärder för att sänka bränslepriserna, bl.a. genom en sänkning av reduktionsplikten (se avsnitt 7.1.2) liksom skatten på bensin och diesel (prop. 2023/24:1).

Cradlenets kommentar. Hellre än att sänka bränslepriser, vilket bara kan förmodas leda till ökad användande av bilar och därmed ökade utsläpp, bör regeringen skapa incitament för delningslösningar för klimatsmarta alternativ som minskar behov av nyttillverkning och utsläpp. Se exempel ovan om Frankrikes initiativ om leasing av elbilar för låginkomsttagare.

Hela landet ska inkluderas i klimatomställningen

För att åstadkomma en inkluderande klimatomställning behöver klimatpolitiken ta ett helhetsperspektiv för hela samhället. Det ska vara möjligt att bo, verka och leva i hela landet och samtidigt vara en del av klimatomställningen. Legitimitet hos medborgarna är en förutsättning för omställningen.

Cradlenets kommentar. Acceptansen och legitimiteten är betydligt större än vad denna klimathandlingsplan ger uttryck för. I en [global studie](#) säger 69% av de tillfrågade att de är villiga att betala 1% av sin inkomst för klimatåtgärder medan hela 89% efterfrågar mer politisk handling för klimatet ([Nature](#)). Detta är i linje med vad en rad olika undersökningar visar om svenskarnas attityder: hela 86% av är beredda att ändra livsstil för klimatet enligt en enkät i höstas ([TV4](#)). Se även tidigare undersökningar från [SOM-institutet](#), [Naturvårdsverket](#), m fl.

Regeringen bör ta vara på den stora viljan hos både befolkningen och svenska företag för att påskynda klimatomställningen med effektiva och meningsfulla styrmedel. Samtidigt bör regeringen ta ansvar för att överbrygga de skillnader i attityd och/eller kunskap mellan olika grupper, exempelvis mellan män och kvinnor, som indikeras i olika undersökningar.

Från och med 2035 kommer det inte längre få säljas nya personbilar eller lätta lastbilar med förbränningsmotor inom EU, enligt EU:s beslutade koldioxidkrav för lätta fordon. Nya ambitiösa europeiska koldioxidkrav har också föreslagits för tunga fordon. Det innebär att det behöver planeras för en framtid där det även i gleset befolkade delar av landet ska vara möjligt och attraktivt att välja eldrivna fordon.

Cradlenets kommentar. Det är lätt att instämma – men detta är ett av väldigt många exempel på frustrerande vaga och till intet förpliktiggande skrivningar ("det behöver planeras") där det helt saknas beskrivning av VAD som ska uträttas, HUR det ska uppnås och NÄR det ska vara genomfört.

Konsekvenserna av klimatomställningen måste vara acceptabla för hushåll och företag

Som en del av lagstiftningspaketet Fit for 55 införs en social klimatfond som ska adressera sociala utmaningar som uppstår till följd av att ett nytt utsläppshandelssystem införs för vägtransporter, byggnader och vissa andra växthusgasutsläpp (EU ETS 2, se vidare avsnitt 7.2). Fonden möjliggör för medlemsstater att kompensera bl.a. utsatta hushåll, mikroföretag och transportanvändare som får ett prispåslag genom EU ETS 2 direkt för ökade kostnader men även att stödja dem i deras arbete att ställa om mot minskade utsläpp av växthusgaser. Fonden kan härmed bli betydelsefull för att främja en rättvis omställning i hela landet.

Cradlenets kommentar. Se exempel ovan om Frankrikes subventionerade uthyrning av elbilar. Liknande upplägg kan appliceras i Sverige för grupper med ekonomiska eller andra utmaningar.

Klimatpolitik som tar hänsyn till olika samhällsgruppers förutsättningar

För att åstadkomma en bred förankring av klimatomställningen behöver också allmänheten vara informerad och engageras. Enligt Parisavtalet ska parterna arbeta för att öka allmänhetens medvetenhet, deltagande och tillgång till information i frågor som rör klimatförändringarna. Flera svenska myndigheter har i dag ett pågående arbete utifrån detta åtagande att sprida information om klimatförändringar.

Cradlenets kommentar. Toppen! Hur ska allmänheten engageras? Involvera befintliga nätverk och plattformar: inte bara bland myndigheter och organ med myndighetsuppdrag (*Delegationen för*

cirkulär ekonomi, Klimatpolitiska Rådet, Naturvårdsverket, m fl) utan även en bred civil representation (*Cradlenet, Fridays for Future, Medveten Konsumtion, Naturskyddsföreningen, WWF, m fl*).

7.1.2 EN SÄKER OCH ACCEPTABEL UTFASNING AV FOSSIL BENSIN OCH DIESEL

Regeringens bedömning: Tydliga förutsättningar bör ges i god tid för samhällets utfasning av fossila drivmedel. Klimatpolitiska styrmedel som prissättning av växthusgasutsläpp påverkar olika delar av samhället på olika sätt. Det bör därför analyseras hur utfasningen av fossil bensin och diesel ska kunna ske på ett acceptabelt sätt som inte får skadliga effekter för delar av landet eller samhället.

Pumplagen är inte anpassad för utfasning av fossil bensin och diesel

För att nå målet om noll nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045 krävs en omfattande elektrifiering av transportsektorn.

Cradlenets kommentar. Det räcker inte med elektrifiering. En del av lösningen måste även vara att minska trafiken. Detta kan ske genom delningstjänster (bilpooler, samresande), kollektivtrafik, effektivisering, digitalisering, m m.

7.2.3 EN BRED STYRMEDELSUTREDNING TILLSÄTTS

Regeringens bedömning: För att bidra till att nå det svenska klimatmålet om utsläppsneutralitet 2045 behöver åtgärder vidtas som innebär att användning av kol, olja och fossilgas fasas ut som bränsle såväl som råvara. I propositionen Sänkning av reduktionsplikten för bensin och diesel (prop. 2023/24:28) tydliggör regeringen att det med tidigare lagstiftning läggs oproportionerligt stor vikt vid att reduktionsplikten ska bidra till att nå etappmålet för inrikes transporter, utan att tillräcklig hänsyn tas till konsekvenserna för andra samhällsmål. Därför angav regeringen i samma proposition att reduktionsnivåerna för åren 2027–2030 bör slopas i avvaktan på en förnyad analys i vilken även andra samhällsekonomiskt effektiva styrmedel övervägs. Inför perioden 2027–2030 tillsätts därför en utredning 2024 för att analysera och ge underlag om och i så fall vilka styrmedel som kan utformas för att Sveriges åtaganden i EU nås på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt som säkerställer att inte orimligt höga kostnader för hushåll och näringsliv uppstår med risk för allvarlig påverkan på konkurrenskraften för svenska företag. En sådan analys kan bland annat ta vidare relevanta delar av rapporten Sveriges klimatstrategi (KN2023/03828).

Analysen ska principiellt utgå från den politiska överenskommelsen Klimatpolitik för att nå hela vägen till nettonoll som presenterades den 14 november 2023. I den stipuleras att Sverige är bundna av och ska som alla medlemsstater i EU leva upp till våra ESR-åtaganden. Planen för att nå den tilldelade målbanan bygger på möjligheterna att hitta styrmedel som vinner legitimitet hos medborgarna, där förutsättningarna och levnadsstandarden för enskilda, hushåll och företag inte stagnerar och där hela landet och alla samhällsgrupper har jämbördiga möjligheter i omställningen. Åtgärderna bör vara sådana att de leder till verkliga utsläppsminskningar och inte till utsläppsläckage genom nedlagd inhemsk produktion och ökad import. Tempot i omställningen påverkas av att omvärlden håller jämna steg. Krig, kriser och andra samhällsutmaningar påverkar möjligheten att möta klimatutmaningarna på ett hållbart sätt.

Regeringen kommer därför att inför perioden 2027-2030 tillsätta en utredning för att analysera och ge underlag om och i så fall vilka styrmedel som kan utformas för att Sveriges åtaganden i EU nås på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt.

Cradlenets kommentar. Detta är... häpnadsväckande. Se kommentar i vårt summerande inspel.

7.5.1 FOSSILFRI ENERGI EN FÖRUTSÄTTNING FÖR KLIMATARBETET

Regeringens bedömning: För att klara klimatmålen och möjliggöra den gröna omställningen behöver Sverige ett robust och leveranssäkert elsystem. Kärnkraften är det planerbara kraftslag som har potential att producera de stora mängder fossilfri el som klimatomställningen kräver. För att kärnkraften ska kunna byggas ut i Sverige behöver åtgärder genomföras inom ett flertal områden.

Skälen för regeringens bedömning

Elektrifiering är central för klimatomställningen.

Cradlenets kommentar. Effektivisering och minskat användande av el är av central betydelse för klimatomställningen. Därtill: En utbyggnad av kärnkraften kräver mycket stora investeringar med mycket långa ledtider och mycket stora risker för förseningar och kraftiga kostnadsökningar. Vi ser inte att regeringen någonstans, varken här eller i andra delar av politiken, jämför effekter och risker för alternativa lösningar med den öppenhet som borde kunna förväntas i en stor strategisk investering.

Exempel: med hjälp av befintlig vätgasteknik skulle man kunna bygga produktion och lagring av vätgas, dels i anslutning till vind- och solkraftsanläggningar och dels i anslutning till energikrävande industrier. Sådana anläggningar kan byggas med korta ledtider på några år till låg kostnad (jämfört med kärnkraft) och med omedelbar effekt. Med ett distribuerat nät av lokala och regionala vätgasdrivna energilagrar skulle hela elsystemets resiliens och leveranssäkerhet kunna öka. Även om verkningsgraden idag kan förefalla låg (ca 50% med pessimistiska kalkyler) så är varje kWh som utvinns med hjälp av vätgas som produceras av överskottsenergi från sol, vind och industrier en 100% vinst eftersom vi tar vara på energi som annars skulle försvinna.

7.5.2 EFFEKTIV ENERGIANVÄNDNING OCH FOSSILFRIA DRIVMEDEL VIKTIGA FÖR KLIMATOMSTÄLLNINGEN

Regeringens bedömning: Omställningen underlättas av effektiv energianvändning. Energipolitiken bör utvecklas för att kunna ge goda förutsättningar för fossilfria energislag. Transportsektorns klimatomställning möjliggörs i huvudsak genom elektrifiering och användning av fossilfria drivmedel. Vätgasteknik, elektrobränsle och tankinfrastruktur är viktiga för att minska utsläppen från bl.a. tunga transporter. Politiken ska fortsätta att främja utveckling och produktion av nya fossilfria bränslen.

Fossilfria drivmedel, oljor och gaser är viktiga för omställningen

Det finns ett stort behov av hållbara värdekedjor för kol. Sverige bidrar till det globala klimatarbetet genom att främja en snabb omställning till cirkulära och biobaserade värdekedjor där avfall samt avverkningsrester från exempelvis skogsindustrin kan förädlas till viktiga insatsvaror i raffinaderi och petrokemisk industri.

Cradlenets kommentar. Sverige bör lämna den kolbaserade förbränningsekonomin helt.

7.6 HÅLLBARA VÄRDEKEDJOR

Ineffektiv användning och hantering av naturresurser orsakar ungefär hälften av klimatpåverkan enligt FN:s internationella resurspanel. En hållbar råvaruförsörjning som ersätter olja och fossilgas med återcirkulerade kolväten och återvunnet material i en cirkulär och biobaserad ekonomi kommer därför vara central för en långsiktigt hållbar klimatomställning.

Cradlenets kommentar. Problemet med ineffektiv användning omfattar användning av alla jungfruliga material – inte "bara" olja och fossilgas. Innan vi återcirkulerade råvaror och material behöver vi sträva efter att minska behovet av tillverkning (såväl ny- som återtillverkning). Exempelvis genom att främja delning, förlängd livslängd, dematerialisering och återbruk.

Kina och andra länder står som huvudleverantörer för de metaller och mineral som den gröna omställningen kräver i allt större volymer. Tillgång till hållbart producerade kritiska råmaterial blir därför allt viktigare för alla sektorer av EU:s ekonomi.

Cradlenets kommentar. Vi behöver förvalta kritiska råmaterial bättre och det behöver bli mer klimatvänligt och resurseffektivt att återvinna kritiska råmaterial. Därför behöver åtgärder tidigt i värdekedjan prioriteras. Vi vill se styrmedel som främjar cirkulär design, lång livslängd, smidig, säker och kostnadseffektiv reparation av elektroniska produkter samt sortering i rena materialströmmar när det blir dags för återvinning.

Under ett rundabordssamtal med industrins aktörer underströks att framtiden ligger i att utveckla den cirkulära ekonomin och hållbara värdekedjor för att fortsatt vara klimatledande.

Cradlenets kommentar. Detta skriver vi under på! Vi har nyligen hört insiktsfulla och utvecklade resonemang på detta tema från industrins aktörer i högnivåsamtal.

7.6.1 FOSSILFRIHET OCH CIRKULARITET GÅR HAND I HAND

Regeringens bedömning: En omställning av resursanvändningen är nödvändig för den gröna omställningen och för att stärka svensk konkurrenskraft. Det är nödvändigt med en ambitiös avfallspolitik för att minska miljö- och klimatpåverkan från ineffektivt utnyttjande av resurser. Regeringen kommer att arbeta för att vidta åtgärder som innebär att användning av kol, olja och fossilgas fasas ut både som bränsle och som råvara. I vissa tillämpningar eller användningsområden kommer detta att ta tid. Sverige bör verka för att EU:s politik för cirkulär ekonomi inklusive produktlagstiftning blir användbara verktyg för att fasa ut fossila insatsvaror.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen kommer att arbeta för att vidta åtgärder som innebär att användning av kol, olja och fossilgas fasas ut som bränsle såväl som råvara. I vissa tillämpningar eller användningsområden kommer detta att ta tid.

Cradlenets kommentar. Detta må vara sant för "vissa tillämpningar", men fossil råvara måste fasas ut i hög takt och stor skala om vi ska klara klimatmålen. Se våra förslag på nationella cirkulära mål i det summerande inspelet.

Den fossilfria ekonomin kommer att behöva vara cirkulär, biobaserad och resurseffektiv och övergången till cirkulära affärsmodeller är central för att minska behovet av primära resurser, inom t.ex. stål-, kemi- och cementindustrin.

Cradlenets kommentar. Detta är viktigt! (betong, aluminium, textil, skog,)

Sverige har en stor potential att använda oss av biomassa från skog och jordbruk för att ersätta fossila resurser (se nedan i avsnitt 7.6.2).

Cradlenets kommentar. Det är bra att använda biomaterial som substitut för fossila resurser, men ännu viktigare är att minska behovet av tillverkning. Vi behöver i första hand styrmedel som främjar lång livslängd, delning och återbruk av material och produkter.

Sveriges nationella strategi för cirkulär ekonomi

En förutsättning för att en omställning ska ske är att näringsliv och andra aktörer har en drivkraft att ställa om till ökad cirkularitet.

Cradlenets kommentar. Sveriges nationella cirkulära strategi och handlingsplan behöver uppdateras (se summerande inspel) med tydliga och mätbara mål, konkreta åtgärder och tidplaner. De nationella målen och delmålen behöver följas upp kontinuerligt.

EU är mycket aktivt på området cirkulär ekonomi och klimat

I de förslag till nya och skärpta rättsakter som nu är under utveckling bör Sverige verka för att EU:s politik för cirkulär ekonomi och produkt blir användbara verktyg för att fasa ut fossila insatsvaror.

Cradlenets kommentar. Ja, detta skriver vi under på! Men inte bara för att fasa ut fossila insatsvaror, utan även för att åstadkomma en mer cirkulär ekonomi med minskade behov av utvinning och tillverkning

Ökad cirkulär plasthantering

Naturvårdsverket har även under de senaste åren fått en utökad roll i arbetet med att minska den negativa påverkan som plast och mikroplast har på miljön. Naturvårdsverket har bl.a. ett arbete med nationell plastsamordning, och myndigheten gör insatser för hela livscykeln för plast, t.ex. hållbar design, standardisering, återanvändning, alternativa material, återvinning och minskat läckage av plast.

Cradlenets kommentar. Vi applåderar detta helhetsperspektiv omfattande hela värdekedjan.

7.6.3 SÄKRAD FÖRSÖRJNING AV KRITISKA RÅMATERIAL

Regeringens bedömning: En trygg och hållbar råvaruförsörjning för svenska företag bör säkras. Detta gäller framför allt sådana metaller och mineraler som är kritiska och strategiska enligt EU:s förordning om kritiska råmaterial och som är nödvändiga i produktionen av t.ex. vindkraftverk, batterier, livsmedel och transportinfrastruktur. Den cirkulära användningen av innovationskritiska metaller och mineral bör stärkas.

En tryggad försörjning av metaller och mineral

Det behövs en satsning på att definiera, utveckla och implementera kvalitetssäkrade och volymmässigt tillräckliga råvaru- och produktflöden. Regeringen anser att det är särskilt viktigt avseende s.k. kritiska- och strategiska metaller och mineral.

Cradlenets kommentar. Det behövs även satsningar på att genomföra den gröna omställningen så resurseffektivt som möjligt så att efterfrågan på kritiska råmaterial hålls nere samtidigt som fossila råvaror skyndsamt kan fasas ut. Åtgärder för att uppnå resurseffektiv omställning krävs i alla delar av värdekedjan för att ge stor effekt på systemnivå.

7.6.4 FOSSILFRI VÄRDEKEDJA FÖR BATTERIER

Regeringens bedömning: Utvecklingen av arbetet med en hållbar och konkurrenskraftig batteri-värdekedja i både Sverige och Europa bör prioriteras för att bl.a. säkra industrins råvaruförsörjning och behov av högkvalificerad kompetens längs med hela värdekedjan. Det bör skapas goda förutsättningar för fordonstillverkarnas nyckelinvesteringar i form av etableringar, framför allt för utveckling och produktion av batterier i Sverige. Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) har därför getts ett uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning.

Förstärkt koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning

Det är viktigt att skapa goda förutsättningar för att realisera fordonstillverkarnas nyckelinvesteringar i form av etableringar.

Cradlenets kommentar. Det är minst lika viktigt att skapa goda förutsättningar för att fordons-tillverkarna och fordonsbranschen ska kunna ställa om sina affärsmodeller för ökad delning och förlängd livslängd. Målet får inte bara vara att alla fossildrivna fordon ska ersättas med eldrivna. Målet måste vara att vi ska klara framtida behov av transporter med färre fordon än idag.

7.6.5 ÖKAD CIRKULÄR HANTERING AV TEXTIL OCH TEXTILAVFALL

Regeringens bedömning: Det bör vara enkelt för hushåll att återanvända textil och lämna textilavfallet för materialåtervinning. Avfall från textilier bör förebyggas. Den svenska textilsektorns omställning mot cirkulära affärsmodeller är viktig inte bara ur klimat- och miljösynpunkt, utan även för svensk näringslivsutveckling. Därför har regeringen beslutat om separat insamling samt krav på att kommunen ska lämna information som främjar en ökad återanvändning av textilier.

Ökad återanvändning och återvinning av textilier

Utredningen om producentansvar för textil konstaterar att producentansvar för textil utgör en del i omställningen till en cirkulär ekonomi, men ytterligare styrmedel och politiska, branschgemensamma och branschöverskridande samt konsumentdrivna initiativ behövs för en mer effektiv resursanvändning av textiltillfiber genom ökad återanvändning och återvinning i de textila värdekedjorna.

Cradlenets kommentar. Att fokusera på återvinning och återanvändning är för ineffektivt. Förändringen behöver ske långt tidigare och prioritera åtgärder för minskad produktion och mer hållbara kläder. Se vårt förslag på "Circularity First" och tillämpning av R-strategier för prioritering och nyansering av åtgärder (i det summerande inspelet). Sverige bör stödja EU:s arbete för att driva "[fast fashion out of fashion](#)" och skapa förutsättningar för svenska modeföretag att skyndsamt ställa om till mer hållbara och cirkulära affärsmodeller och tillverkningsmetoder.

7.6.6 GOD REDOVISNING AV KLIMATPÅVERKAN ÄR CENTRALT FÖR OMSTÄLLNINGEN

Regeringens bedömning: God redovisning av effekterna av klimatåtgärder är centralt för att bedriva en effektiv klimatpolitik. Det uppdrag som Statistiska centralbyrån har fått avseende att ta fram statistik för att mäta exportens klimateffekt bidrar till detta. Naturvårdsverket och Konjunkturinstitutet har fått i uppdrag att ta fram en vägledning med metoder för att bedöma klimatpolitikens effektivitet samt effekt på de globala utsläppen bör utarbetas, som underlag till regeringens och myndigheternas arbete med att förbättra klimatpolitikens effektivitet.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen delar Miljömålsberedningens bedömning om att utsläppen är globala till sin natur och att Sveriges ansvar sträcker sig därmed längre än inom Sveriges territorium. Sverige bör fortsatt i första hand minska sina territoriella utsläpp för att nå klimatmålen, men det är viktigt att Sverige utnyttjar de möjligheter som finns för att minska klimatpåverkan från fartyg och flyg som avgår från Sverige, för att öka exportens klimatnytta och minska konsumtionens klimatpåverkan. Regeringen bedömer dock att det behövs mer underlag inom dessa områden.

Cradlenets kommentar. Regeringen kan inte låta sig nöja med att konstatera att det behövs "mer underlag"... visserligen är detta i linje med de vaga och diffusa skrivningar som präglar hela Klimathandlingsplanen – men här blir avsaknaden av konkretisering plågsam. Sverige bör sätta mål för sänkta konsumtionsbaserade utsläpp som är högre än de territoriella. Om regeringen anser att det behövs mer underlag så borde denna plan åtminstone förklara VAD det är för information som saknas, HUR frågorna ska besvaras och NÄR (snarast för trovärdig ambition).

7.6.7 KONSUMENTERNAS KRAV DRIVER DEN GRÖNA OMSTÄLLNINGEN

Regeringens bedömning: Konsumenter bör ha goda möjligheter att göra hållbara val. Företag bör ges förutsättningar för att mäta och redovisa sin klimatpåverkan på ett objektiva och transparent sätt.

Företag ska kunna mäta och redovisa sin klimatpåverkan på ett objektiva och transparent sätt

Det saknas dock i dag en nationell databas som skulle göra det möjligt för små och medelstora företag att på ett mer kostnadseffektivt sätt mäta sina utsläpp och tillhandahålla denna information till andra företag och kunder, som en möjlighet att ingå i värdekedjor för nettonollutsläpp samt att öka sin kvalitativa konkurrenskraft.

Cradlenets kommentar. Detta stödjer vi till fullo!

7.6.8 KLIMATDEKLARATIONER OCH GRÄNSVÄRDEN FÖR BYGGNADERS KLIMATPÅVERKAN

Regeringens bedömning: Klimatdeklarationerna av byggnader bör utvidgas för att uppfylla de krav som kan komma att följa av EU:s regelverk och för att omfatta fler byggnadsdelar och processer samtidigt som den administrativa bördan begränsas. **Skälen för regeringens bedömning:** Enligt Boverkets miljöindikatorer stod bygg- och fastighetsbranschen 2020 för inhemska utsläpp av växthusgaser på cirka 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter ur ett livscykelperspektiv, vilket motsvarade 21 procent av Sveriges inhemska utsläpp. Branschens import bidrar dessutom till stora utsläpp utomlands, motsvarande cirka 6 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Kravet på klimatdeklaration vid uppförande av byggnader som infördes den 1 januari 2022 är ett viktigt informationsverktyg för att samla branschen för minskad klimatpåverkan ur ett värdekedjeperspektiv.

Cradlenets kommentar. Klimatdeklarationer vid nyuppförande är bra, men vi behöver prioritera att främja lösningar som undviker nyuppförande, såsom bostadisering av kontor, lokaler, renoveringar och multifunktionella ytor.

7.6.9 EN MER EFFEKTIV ANVÄNDNING AV BOSTÄDER OCH LOKALER SOM KOMPLEMENT TILL NYBYGGNATION

Regeringens bedömning: Byggnadsbeståndet bör användas mer effektivt för att möjliggöra tillkomst av fler bostäder och lokaler utöver nybyggnation, och därmed indirekt minska klimatpåverkan. Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 föreslagit en temporär stimulans till kommuner som antar detaljplaner som möjliggör omvandling av lokaler till bostäder.

Cradlenets kommentar. Mycket bra!